Цэна асобнаго нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень рускімі і лацінскімі літэрамі.

Адрэс рэдакціі і адміністрації: **Вільня, Завальная вуліца, д. № 7.**

Цэна з перэсылкай і дастаўкай на 1 г.—2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р 25 к., на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За границай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес —2 р., 3 мес. —1 р. Перамена адрэсу — 20 кап.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. залінейу малымі літэрамі. Рукапісы і карэспадэнції, прысланые у рэдакцію, павінны быць чытэльна напісаны с праудзівай фаміліей і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ падпісаць прозвішчэ разам з фаміліей, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдаціі. Рукапісы аўторам не вертаюцца назад.

Год VII. 5 (18) студня (января) 1912 г. № 1.

„НАША НІВА“

Гэта люстро душы, думак і патрэб Беларусі.

У 1912 гаду усім гадавым і поўгадавым падпішчыкам Рэдакція разашле, як безплатны прыдатак, **„Беларускі Календар“ на 1912 год**, а у працягу году падпішчыкам разашлецца ешчэ колькі іншых цікавых і карыстных кніжак. Цэна с перэсылкай да хаты: на 1 год - 2 р. 50 к., на 6 м. —1 р. 25 к., на 3 м.—65 к., на 1 м.—25 к. За граніцай: на 1 год—4 р.,на 6 м.—2 р., на 3 м. 1 р.

Усе каму дарага і блізка справа жыцьця і адраджэньня Беларусі і беларусоў, выпісывайце, чытайце і шырце беларускую газэту „НАШУ НІВУ“.

1812—1912.

Гэты Новы—1912—Год многа успаміноў прыносіць з сабою. У нас ешчэ жыве памяць аб тым, „як французская сіла і з-за Нёмна наступіла“, як аграмаднае войско Наполеона, зложэнае з дванадцаці націй, праходзіло праз наш край, кіруючыся на Маскву, а посьле—вертаючыся—крок за крокам адступалося пад націскам расейцоў. Было гэта роўна сто гадоў таму назад...

Кожная вайна—гэта вялікае нешчасьце як для націй, каторые між сабой ваююць, так і для тэй старонкі, у якой вайна йдзе. Многа бяды і гора прынесла з сабой нашаму краю і вайна с французамі. Гэта-ж тые сотні тысяч людзей, каторые грамадамі праходзілі праз нашы вёскі і гарады, павінны былі у нас пракарміцца, і знайсьці тутака пажыву і для сябе, і для сваіх каней і т. д. Пасьля кожнаго пераходу войска пусьцелі сьвірны і хлявы вясковые, пусьцелі і вёскі, а ў хатах селянскіх доўга чутны былі нарэканьня і плач.

Многа благога спазнаў тады наш народ. Здавалося, што ўся гісторыя яго павінна павярнуцьца зусім у другі бок; то ізноў у адзін дзень усё новае зменялося на даўнейшы лад. Ня гледзячы на гэта, мы як жылі, так і асталіся жыць. Сьвежые магілы пазарасталі травой; у клеці і сьвірне новае дабро завялося; аб старых крыўдах папамяць аслабела... І ўся тая буранавальніца, што праляцела над нашай старонкай, што—здавалося—магла ўсё жыцьцё наше перэвярнуць уверх дном, пакінула сьлед адно ў казках-гутарках старых людзей, у песьнях ды вершах народных.

Гэта—ня дзіва: хто знае гісторыю розных народоў, той ведае, што яна ня робіцца ў адзін дзень. Жыцьцё ня можэ зразу крута звярнуць з сваей дарогі: сотні прычын кіруюць яго ў той, ці іншы бок, дарогу яму вызначаюць сталецьця, і ня гледзячы на тые буры, што ненацкам налетаюць, жыцьцё—гэтае шэрае, штодзеннае жыцьцё цячэ далей так сама, як і перш цякло. З дробных цеглін складаецца вялікая будоўля гісторыі народоў і гасударств, і толькі такая будоўля гмах бывае моцная.

1812—1912, Стаўляючы побоч гэтые два гады родзіцца думка-пытаньне: ці гэты новы год ня суліць нам ізноў тэй навальніцы, што разбушэвалася сто лет таму назад над ўсей Эўропай, закранула ўсе націі?—„Цяжкіе, чорные хмары сабраліся над Эўропай—кажэ быўшы французскі міністэр, Пішон.—Добра будзе, калі з іх выйдзе толькі якая невялікая вайна“.

Пасьля вялікіх войн часта перэменяюцца граніцы гасударств, часта адна дзержава захоплівае чужые землі і т. п. Але цэльные народы, што на тых землях жывуць, ад гэтаго йшчэ ня гінуць: толькі доля іх часам зменяецца. Народы гінуць не ад навальніц, а тады, калі ў іх німа ўжо жывой сілы—таго клёку, што з зерняці выганяе расьліну,—гінуць ад унутрэнаго развалу.—Гэта павінны памятаць усе, павінны ведаць і мы, беларусы. Нашы сілы йшчэ ня дужа вялікіе: мы восьвось толькі прабудзіліся, пачалі пазнаваць, хто мы такіе, прыступілі да работы дзеля збудаваньня новаго жыцьця. Мы йшчэ так нідаўна сталі развіваць тое, ў чым сіла і моц кожнай націі: сваю національную культуру. Мы йшчэ не зусім уцямілі, што, ня гледзячы на ўселякіе раздзелы, спорні і сваркі, ўсе беларусы—гэта родные браты, гэта адна сем'я,—што 9—мільённая грамада раскінутых на вялізным абшары беларусоў—гэта адзін суцэльны народ.

Унутрэная культурная сіла, моцная національная сьведамасць—вось аружжэ, каторым мы зможэм бараніцца ад тых нягод, якіе мо' нясе нам будучына. І цяпер, калі страх перад вялікай вайной не дае спаць діпломатам усіх дзержаў, мы свае сілы павінны аддаваць на тое, каб гэткае аружжэ выкаваць. Да такой работы с пачаткам Новаго году клічэм усіх, каму на сэрцы ляжыць доля беларускаго народу.

З заграніцы.

Расейскае войско, каторае было паслана ў Пэрсію дзеля абароны расейскіх падданых, спаўняе сваю задачу. У Таврызе па прыгавору ваенна-палевога суда павешэны колькі людзей, каторых вінавацілі ў тым, што яны нападалі на рускіх. Салдаты ўзарвалі дынамітам 4 дамы пэрсоў, с каторых нехта стрэляў ў расейскае войско. Гэтак думаюць прымусіць пэрсоў шанаваць рускіх і Расею. Але бадай што такі спосаб карысьці нікому ня дасць: як паведамляюць газэты, у пэрсідзкіх бажніцах расклеены пракламаціі, каторые клічуць усіх пэрсоў да паўстаньня проці расейцоў.

Ужэ з гэтаго відаць, што справы Расеі ў Пэрсіі ідуць ня лішне гладка. „Нов. Вр.“ ужо даўно даводзіць, што Расея павінна была забраць пад сваю руку тую часць Пэрсіі, каторая бліжэй да Расейскай граніцы (—паўночную), а тады Англія умацавалася бы у палудзеннай часьці, што сумежна з Індіей. Але цяпер ёсць ешчэ і трэйці ахвотнік да Пэрсідзкай зямлі: гэта—туркі. Апошнімі часамі яны памаленку, крок за крокам залезалі ў Заходнюю часць Пэрсіі, а цяпер, калі аб раздзелі Пэрсіі гукаюць зусім аткрыта, Турція маніцца з гэтаго скарыстаць. Здаецца, што з Італіей туркі скора зробяць згоду, а калі ім і прыдзецца адрэчыся ад Трыполіса, дык думаюць пакрыць страту сваю часткай Пэрсіі.

Ведама, пры гэткай дзялідзьбе без сваркі не абойдзецца. Раздуць жэ гэту сварку парупяцца другіе дзержавы. На першым пляне тут стаіць Немеччына і яе хаўрусніца Аўстрыя. Ешчэ нідаўна аўстрыйскі наследнік рыхтаваўся да вайны з Італіей; цяпер шмат кажуць аб вайне з Расеей, проці каторай наследнік нічога ні мае і каторую прарочаць, як толькі памрэ цяперашні аўстрыйскі імператар, ужо надта стары—Франц Іозэф.

Для вайны патрэбны заўсягды грошы. Бяз іх—нічога ня зробіш. І Аўстрыя ўжо даўно рупіцца аб тое, каб пазычыць грошы у Франціі. Але Англія, каторая цяпер с французамі жыве ў хаўрусе, сказала французскаму правіцельству, каб аўстрыякам грошы не даваць. Дык тут ізноў немцы скоса паглядаюць на Англію, хаця немецкі імператар і заверае, бытцым ён вялікі прыяцель Англіі.

Адным словам, усе ўсімі нездаволены. І досі аднэй іскры, каб разгарэлася вялікая эўропэйская вайна. Вось тэй іскры ўсе і чэкаюць. Ці дасць яе Пэрсія, ці Балканскіе гасударствы, ці мо' заляціць яна ажно с Кітаю,—нет ведама. А ў Кітаі палажэньне дужа цікавае: там цяпер ёсць два урады—дзьве ўласьці. Адна часць аграмаднаго гасударства ужо аб'явіла сябе рэспублікай і выбрала сабе прэзыдэнта—доктара Сун-Ят-Сана; другая йшчэ падуластна старому богдыхану. Між абодвымі правіцельствамі ідзе змаганьне, ідзе вайна, але ўжо блізка напэўна можна сказаць, што рэволюціонеры перэважываюць. Часць жэ Кітаю—правінція Монголія—зусім аддзялілася ад рэшты гасударства і выбрала сабе свайго богдыхана. Вось, расейскі урад, каторы здаўна паддзержываў расейскі гандэль у Монголіі, стараецца умацаваць сваю сілу ў новай дзержаве, а на гэта ізноў ні надта ахвотна прыстане Кітай і іншые эўропэйскіе гасударствы, дый Амэрыка і Японія. І з гэтаго боку так сама нет ведама, што прынясе 1912 год.

Г. Б.

Голад у Велікаросіі.

Карэспандэнт газэты „Рѣчь“ Кондурушкін ездзіць цяпер па галодных губэрнях і прыгледаецца да тэй бяды, якую цярпіць велікарус мужык. Ён думае, што гасударство павінна мацней памагаць, чым хто цяпер памагае у вялікай народнай бядзе. На першы погляд у вёсцы не відаць голада, людзі працуюць, ходзяць у госьці, у цэркву, а калі праедзеш колькі сот вёсак, ды ешчэ закінутых і далёкіх, то знайдзеш, людзей каторым ужо німа чаго есьці і яны хвареюць і паміраюць ад нехвата харчоў. Свой хлеб маюць ня больш як 10 хат с сотні, а другіе купляюць хлеб, а каб купіць трэба мець грошы, а каб дабыць грошы, мужыкі: расейскіе, башкіры, немцы, казакі, „разночынцы“ павінны прадаваць каней, кароў, авец, нават платы, збрую, адзежу. А апошніе часы, нават *зямлю*, а без зямлі мужык ужо не мужык. Скаціна пачала зводзіцца ужо летам ад сушы. У сяле Кочэрдыку Чэлябінскаго павету сталі дохнуць з голаду коні, каровы. Калі карові распарывалі бруха, то знахадзілі ад 5 да 17 фунтаў чыстай зямлі

Цэна на скаціну малая: у 5, 10 нават 20 разоў меншая, як заўсягды; конь ад 4 руб. да 15 руб.; дойная карова ад 7 руб. да 20 руб. Трэйцюю часць скаціны ужо прадалі, а да вясны ешчэ прадасьца і здохне шмат.

С чым вясной хлебароб зачне гаспадарку? Ідуць весткі з усіх губэрняў галодных, што шмат участкаў зямлі векавечные землязробы прадаюць, ні маючы чаго есці. Напрыклад у с. Моршы Нікал. пав. Самарск. губ. 63 хаты прадалі 57 надзелоў па 8 дзесяцін, кожын надзел за 150 рублёў. Гэтые кавалкі зямлі, што яны адрэзалі ад сваіх шнуроў да вясны з'ядуць. 10 хат прадалі усю зямлю да чыста. Ды апроч таго 18 надзелоў аддадзены у застаў.

— „Сягоньня ешчэ з 10 прададуць, казалі мужыкі з жалем; сабраўшыся грамадай каля воласьці у с. Маршы—„паміраць ніхто ня хочэ!“

Купляюць багатые мужыкі. Па другіх вёсках у адным велікарускім сяле багаты сельскі мужык, маючы краму і поўные клеці дабра, а значыць, захапіўшы слабейшых мужыкоў у „кулак“, скупіў каля 1000 дзес. зямлі.

З Новым Годам.

З Новым Годам весяліся,
Беларускі люд!
З Новым Годам пашырыся,
Грамадзянскі труд!
З Новым Годам закрасуйся
Шчасна, наш народзе,—
Ліха-ж, гора адступіся
Ў гэтым Новым Годзе!
З Новым Годам мілай госьцяй
Проста, як на дзіва,
Ў кожнай хаці і ў палацы
Будзь ты, Наша Ніва!
З Новым Годам працьвітай Ты,
Беларусь сьвятая;
З Новым Годам нас спаткай ты,
Доля удалая...
З Новым Годам, грамадзяне,
Многа сіл вазьміце,
Нашу мову, нашу песьню
Між людзьмі шырыце!...

Броніслава Свідэрская.

Атказ на новагодніе „павіншаваньня“.

Усім ведама, што беларусы ніколі не нападалі і не нападаюць на другіе націі: яны ўсіх роўна шануюць, ня гледзячы на тое, ці

гэта будзе рускі, ці паляк, літвін, ці жыд. І дзіва: за гэта безупын, на лаюць нас як расейскіе, так - польскіе націоналісты! Розные Солоневічы і ўся іх хэўра называюць беларускую газэту „польскай“-бо яна не цкуе беларусоў на палякоў; «Przyjaciel», Kurjer Litewski“ даводзяць ізноў, бытцым гэта „расейская інтрыга“. Вось, на новы год “Сѣв. Зап. Жизнь“ шле нам такое жаданьне:

„Нашай Ніве“: „добра навучыцца польскай мовы і перайсьці па лацінскі шрыфт“.

Жарт дужа „разумны“! Затое „Kur. Lit.“ без жарту „павіншаваў“ беларусоў: бачучы, што сумленные палякі шануюць „Нашу Ніву“, бо ведаюць, што яна нікога крыўдзіць ня хочэ, „Kur. Lit.“ у сваей новагодняй стацьці стараецца зрабіць нам *провокацыю*: нягоднай брэхнёй хочэ прымусіць нас выступіць востра проці палякоў, а посьле будзе крычаць на ўвесь сьвет: „глядзіце, беларусы лаюць палякоў, дык ніхай кожын паляк стараецца зацісьнуць, заціснуць беларускі рух!“

Вось што пішэ “Kur. Lit.“:

„Не спыняюцца пробы завясьці расейскую мову заместа польскай у дадатковым набожэнстві ў касьцёлах. І цяпер тутака дамагаюцца ўжо не расейскай, а беларускай мовы. Але гэтые жаданьня выходзяць ад людзей, каторые у школах ніякіх правоў беларускай мове даваць ня хочуць, - значыць, ясная рэч, што паддзержка гэтай мовы—ня шчырая, што справа йдзе аб тое, што посьле лягчэй будзе памаленьку беларускую мову замяніць расейскай. Безупынные дамаганьня ў гэтым кірунку непакояць народ, каторы крэпка прывязан да нашаго Касьцёла, яго абрадоў і звычаёў“.

Цёмны чэлавек, чытаючы гэтые словы, можэ падумаць, што гэта не беларусы жадаюць маліцца па беларуску—у сваей роднай мове, а... расейскае правіцельство! І гэтакую брэхню пазваляе сабе пісаць газэта, каторая так нідаўна друкавала атчоты з Гасударственнай Думы і Савету, дзе правіцельственные партіі і „нашые“ паслы ясна выступалі проці беларускай мовы, проці таго, каб па беларуску вучылі нашых дзяцей рэлігіі і т. д.!

А ў канцы новагодняй стацьці „Kur. Lit,“ клічэ ўсіх палякоў „бараніць свае законные правы цьвёрда, ужываючы дзеля гэтаго ўсіх спосабоў, на якіе пазваляе закон“. Якіе гэтые законные правы—згадаць лёгка: гэта—*права апалячываць беларусоў праз касьцёл, недапускаць туды беларускай мовы заместа чужой і незразумелай для іх польскай*

Ці новагодняя стацьця „Kur. Lit.“ ня ёсць напасць на беларусоў? Ці не ясна клічэ „Kur. Lit,“ палякоў да вайны з беларусамі? Ці гэтай зачэпкай ня хочэ газэта збудзіць у беларусоў ненавісць да палякоў—так сама, як гэта робіць „Сѣв.-Зап. Жизнь“,—а тады перэканаць усіх палякоў, што беларускі рух яны павінны зваеваць?

Такі паступак на ўсім сьвеці называецца *провокацыя*.

„Якое жыта пасееш, такі і умалот будзе!“—вось што мы можэм атказаць „Kur. Lit.“ на яго зачэпку. А польскі народ с пагардай гляне на гэту „работу“ Kur. Lit.“. І мы не віншуем польскаго народу с такімі „заступнікамі“!

Што робіцца у Польшчы для падняцьця сельскай гаспадаркі і дамоваго рэмесла па вёсках?

Пакуль другіе націі у Расеі чэкалі большых правоў, каторые ім бытцым-то нехта павінен *даць*, а тады ўжо яны збіраліся працаваць для грамадзянства і займацьца малымі справамі штодзеннаго жыцьця,—у Польшчы шчырые грамадзяне ціха ўзяліся за падняцьце культуры польскаго мужыка. Яны добра уцямілі, што калі сам сабе не паможэш, дык і ніхто табе не паможэ, сколькі бы ты ні чакаў. І лепшые польскіе людзі панясьлі для народу свае ахвяры—хто працай, хто грашыма.

Польшча Расейская (—тая часцьяе, што пад Расеей) займае 2,216 квадратных міль, жыцелёў мае каля 12 мільёноў; а Беларусь разам з Літвой займае каля 4,000 квадр. міль, і жыве ў ёй больш за 12 мільёноў людзей, найбольш землеробоў. Але ж у Беларусі німа зусім вышэйшых школ, а у Польшчы іх тры: унівэрсытэт і політэхніка у Варшаве, ды сельска-гаспадарская акадэмія у Новоалександрыі (Пулавах). Мы маем усяго адну сярэднюю школу сельскай гаспадаркі у Горыгорках, Могіл. губ., ды ешчэ адкрываецца новая ў м. Кейданах Ков. губ.; нізшые гаспадарскіе школы у Беларусі ёсць толькі ў Мар'інай-Горцы, Мінскай губ., у Воронечу, Вілен. губ Дзісн. пав., прыватная школа агародніцкая ў Вільні, курсы агародніцтва і млечарства ў м. Кабыльніках, Віленск. губ., дый у Молодаве (м. Мотоль) Гродз. губ. школа гаспадынь (Скірмунтоўны). Вось і ўсё. А ў Польшчы ніжэйшые школы для навукі, патрэбнай землеробу, растуць за апошні час, як грыбы. Ёсць тамака 100 дробных гаспадарскіх суполак: для адных толькі дзеўчат ёсць дзесяць школ, у каторых вучаць дамовай бабскай гаспадаркі і ткацтва. Праз іх праходзіць што-год каля 350 вясковых дзеўчат. Ёсць ешчэ гэтакіе школы: школа эканомак—на 40 вучэніц; школа гаспадаркі для паненак у Хілічках пад Варшавай; школа вучоных агароднікоў і пчэляроў у Варшаве; чатыры школы для навукі аб гадоўлі дзяцей; дзьве школы вучыцельніць; дзве—для „бабак“; чатыры школы, дзе вучаць плясьці карункі; школа вырабу гузікоў; пяць гаспадарскіх курсоў для хлапцоў; тры школы кошыкарства і тры—ткацтва так само для хлапцоў; дзьве школы для вырабу цацак, дзьве—кравецтва і т. д. І ўсё гэта робіцца працай прыватных людзей.

Наш край багацейшы за Польшчу і зямлёй і лесам, а тымчасам нам да яе і раўнавацца нельга! Можэ-б і у нас знайшліся людзі і грошы для грамадзкай работы, але тут вялікую перашкоду робяць нашы палітычные варункі... Тутэйшые польскіе памешчыкі ня надта хочуць памагаць школам, бо —кажуць—яны будуць вучыць па расейску; ізноў жэ і тутэйшые расейцы ня дужа ахвочы падпускаць палякоў да школ, маючы на увазі іх ахвоту к польшчыне... Справа праз „палітыку“ стаіць на мейсцы.

У Польшчы, дзе і мужыкі і паны—ўсе палякі, для гэткай палітыкі німа зусім мейсца Там палякам для сваіх жэ палякоў працаваць лёгка. А у нас селяне—гэта беларусы, паны—іншай націі; вось багата с тутэйшых палякоў едуць з нашаго краю у Польшчу і там працуюць ды грошы свае даюць на работу дзеля развіцьця польскіх селян. Такім людзям здаецца, бытцым у Беларусі ім німа як працаваць!

У Беларусі трэба працаваць для беларусоў і па беларуску; гэта—павіннасць кожнаго, ня гледзячы на тое, ці ён расеец, ці паляк, калі толькі ён жыве на Беларускай зямлі, есць хлеб, каторы збіраюць для яго рукі беларускіх селян. Як у Польшчы ўсе праўдзівые грамадзяне свайго краю развіваюць культуру польскаго мужыка, а ў Расеі—рускаго, так сама у Беларусі кожын, хто лічыць сябе грамадзянінам нашай старонкі, павінен развіваць *культуру беларускаго мужыка*, працаваць для яго і вучыць яго па беларуску. Калі-б усе гэта зразумелі, дык сваіх грошэй не вывозілі-бы ад нас і сваей працай зрабілі-бы тое, што і наша старонка хутка развівалася бы і багацела, як Польшча. Трэба толькі, каб нашы інтэлігенты і заможные людзі пакінулі займацца польскай, ці расейскай „палітыкай“, а шчыра парупіліся-бы аб долі таго народу, між каторым жывуць.

А.

Супольная арэнда зямлі у Італіі.

У Італіі, як ведама, 2—3 дзесяткі гадоў таму, ўся селянская гаспадарка так сама кульгала, як у нас цяпер. Але беда-беда праўдзівая ускорасьці навучыла італьянскіх хлеборобоў розуму. Зразумелі яны, што толькі супольная грамадзянская праца можэ паставіць іх на ногі. І яны не абмыліліся. Коопэраціі—суполкі праз кароткі час зрабілі тое, чаго нават пры вялікай працы па асобку не дабіліся-б, бадай, і праз сотку гадоў. Цяперашняя селянская гаспадарка італьянцоў лічыцца аднэй з найлепшых (Дэтальна пісалося а ёй у № 36 „Н. Н.“ 1909 г.).

Ешчэ цікаўнейшая справа—гэта суполкі на арэнду зямлі ў Італіі. Першые гэткіе суполкі пакаваліся ў 80 х гадох мінулаго веку, але тады было іх ешчэ зусім мала і слаба арганізованы; і толькі праз гадоў 10 справа суполак наладзілася і стала вялікай падмогай для усіх бяднейшых працаўнікоў на зямлі. Сперша зарганізаваліся суполкі там, дзе былі лішніе рабочые рукі, а работы было нехват: у паўночнай Італіі—ў вобласьці Рэджыо-Эмілія, і ў Сыцыліі, і гэткім парадкам бяднейшым далі ў рукі кавалак хлеба.

У Сыцыліі, напрыклад, вялікіе абшары зямлі прыналежаць да паноў, каторые самі гаспадаркай не займаюцца, а аддаюць свае дворы ў арэнду. Арэндары-капіталісты, захапіўшы гэтые абшары ў свае рукі, так сама ня хочуць самі працаваць і аддаюць ужо ад сябе малымі вучасткамі драбнейшым гаспадаром-хлебаробам. Разумеецца, арэндары пры гэткіх апэраціях найбольш дбаюць а сабе—а сваей кішэні: з вялікім ліхвярствам варочаюць яны сваю арэнду І выходзіць вось што: хлебаробам-працоўнікам прыйходзіцца ўжо не на аднаго пана ўласьніка працаваць, а на двух: на пана-собственіка, і на пана-арэндара Чаго не здалеў зрабіць бедны селянін адзін, асіліла іх грамада: злучыўшыся ў суполкі, сталі яны самі браць вялікіе абшары зямлі ў арэнду і гэткім парадкам хоць аднаго пана пазбыліся:тые шалёные працэнты, што зарабляў на поце хлебаробоў за свой капітал арэндар, перайшлі ў рукі селян.

Цяпер у Італіі арэндные суполкі завяліся шмат ужо дзе, і кожная такая суполка павэдлуг мейсцовых патрэб і выгод мае свае правілы.

Так, напрыклад, у правінціях Рэджыо-Эмільянскай, Болонской і ў Фабрыко, дзе арганізаціі кіруюцца амаль не аднастайнымі правіламі, прыймаюць у члены суполкі як мужчын, так і кабет, каторые зусім не маюць сваей зямлі, або такіх хлебаробоў - ўласнікоў і хлебаробоў-арэндароў, у каторых зямлі так мала, што, управіўшыся з ёй, палавіна часу ешчэ астаецца свабоднаго.

Кожны член суполкі, ці то мужчына, ці кабета, перш-на-перш павінен палажыць членскую плату —1 ліру ($37^1/_2$ кап.); апрача таго, мужчына бярэ на сябе 2 долі (паі—акціі), а кабета, калі не мае грошы, то адну долю складчыны па 12 лір (4 руб. 50 к.). Выплачываць гэтые грошы можна па частках праз колькі месяцоў.

Суполка мае свае установы, павэдлуг каторых усімі важнейшымі справамі кіруе агульны сход членоў, а для драбнейшых справ выбіраюць паміж сябе савет (прэдседацеля і восем членоў). над каторымі назначаецца ешчэ некольккі выбарных членоў, ужо дзеля рэвізіі самаго савета.

Савет ад сябе назначае камісара, яго памошніка, магазынніка, шчэтавода, кассіра і т. д.

Усе гаспадарскіе работы вядуцца пад загадам камісара, іх даглядае памочнік камісара.

На работу бяруць, разумеецца, сваіх членоў і плата ідзе ім або ада дня, або агульна. Калі работа аддаецца агульна, то дагляд за ёй, апрача памочніка камісара, прыймае адзін с паміж членоў, каторы і атвечае за акуратнасьць і сумленнасьць зробленай работы.

Свабоднейшым часам, калі працы ў гаспадарцы не хватае для усіх членоў суполкі, іх назначаюць на работы па чародзе; у гарачы час бывае, што, каб справіцца на пару з работай, наймаюць ешчэ і ня членоў, а са стараны.

Калі каторы с членоў суполкі дзеля якой небудзь прычыны ня можэ стаць на час да работы, то на сваё мейсцэ павінен ня толькі паставіць другога, але і палажыць грошы заплаціць найміту.

Плата выдаецца работнікам раз на тыдзень.

Як расход, так і даход з гаспадаркі што дня ўпісываюцца акуратна у кнігі. Увесь заработак, які астаецца ад арэнды, ідзе ў запасны капітал, с каторага па пастанаўленьню схода расходуецца на розные патрэбы суполкі: купляюць лепшые машыны, насеньне, бяруць, калі хватае часу, падрады на гаспадарскіе работы, каб даць зарабіць сваім членам; выдаюць грошы на навуку, на падмогу для бяднейшых і хворых і т. п.

Зусім інакшымі установамі кіруюцца арэндарскіе суполкі у другіх правінціях Італіі—Ломбардіі і Сыцыліі. Грошы на пачатак так сама складаюць члены суполкі, калі-ж капітал збярэцца малы, то дапазычаюць на старане і ўзяўшы двор у арэнду, разбіваюць яго на малые вучасткі. На кожны такі вучастак назначаюць асобную плату і раздаюць іх паміж сваіх членоў. Калі выходзіць спорка, то вучасткі цягнуць на лёсы. Тут ужо кожная сем'я гаспадарыць сама на сябе, абы толькі заплаціць арэнду; але выгода тая, што арэнда бывае таннейшая і кожнае дробнае гаспадарство можэ карыстаць з добраго насеньня, з дарагіх машын, з жывёлы да працы і іншых патрэбных рэчэй, каторые закупліваe суполка для сваіх членоў і ад сябе пазычае ім па чародзе.

Каб лепш ешчэ наладзіць гэтые суполкі, ў Італіі быў назначэны агульны з'езд (конгрэс) усіх дробных арэндароў-хлебаробоў; на ім зрабілі прыгавор залажыць тэхніко-гаспадарскую кантору (бюро), сьвядомые члены каторай давалі-б спраўкі і рады ў розных справах патрэбных для членоў суполок: дзе дастаць арэнду, як лепш гаспадарыць, што новаго завясьці, каб мець лепшую карысць, як закладаць пробные палеткі, дзе што купляць, а дзе што збываць схадней і т. д.

Цяпер такіх кантор у Італіі ёсць некольки; паміж служачых у ёй бываюць аграномы, інжэнеры, словам, людзі з навукай і практыкай, каторые свае сілы і ведамасьці не жалеюць аддаць на карысць роднаго краю.

Што найцяжэй было с пачатку для італьянскіх арэндарных суполак,—гэта нехват грошэй. Бяднейшые селяне-хлеборобы не маглі, разумеецца, зразу злажыць большай сумы, якая канечна патрэбна была, каб гаспадарка йшла складна і давала лепшы даход,—на гэта трэба накладу. Але у скорасьці наладзілася і гэта: арэндным суполкам сталі пазычаць грошы гаспадарскіе суполкі, пазычковые банчкі, іншым разам сам двор чэкаў з аплатай арэнды, а то памагалі і людзі зусім не прычасные—са стараны, але багатые, спагадаючые гэтай важнай справе. Кожны с паміж іх добра разумеў, што грошы не на тое, каб ляжалі ў банку, дый за адрэзаные купоны—процэнты, толькі сыцець і таўсьцець самому, але разумеў, што капітал павінен ісьці побач с працай, а значыцца быць у руках працуючаго народу. Тады толькі грошы будуць даваць праўдзівую карысць не аднаму каму колечы, але ўсяму роднаму краю.

Сябрук.

Каб я князем быў уладарным...

Каб я князем быў уладарным
Гэтых ніў і хат,—
Быў-бы князем гаспадарным,
Веў-бы добры лад.
На пасадным мейсцы-б селі
Права і закон,
Праўду вечную ўсе-б мелі—
Вечавы свой звон.
Не цягнуў-бы я с падданых
Крыўдай соль і хлеб,—
Кожны сам сабе ад рана
Маладзіў-бы цэп.
*
Каб я сонцам залацістым
Плаваў над зямлёй,—
Быў-бы сонейкам вячыстым—
Летам і зімой.
Не лажыўся б на разлогі
Непраглядны цень,
Асьветляў-бы ўсе дарогі
У ночы і у дзень.
Гадаваў-бы у вечным цьвеце
Поле і лугі,
Распаліў-бы ўсе на сьвеці
Путы—ланцугі.
*
Каб я рэчкай быў між горнай
На зямлі маей,—
Быў бы рэчкай жыватворнай
Для старонкі ўсей.
Ажыўляючай крыніцай
Быў-бы на яву,
Чыстай шклістаю вадзіцай
Змыў-бы сон-траву.
На засушэные кветкі
Клаўся бы расой,
І каціўся-б праз палеткі
Сьветлай паласой.
*
Каб я птушкай быў крылатай
Пець і лётаць мог,—
Быў-бы птушкай не заклятай,
Па расе ня сох.
Груганом бы я ня крумкаў,
Не наводзіў сьлёз,
А на крыльлях нашу думку
К Богу бы панёс.
Крыўду-ведзьму нашых межаў
Беднату і цьму,
Усё-б па праўдзі, як належэ,
Вылічыў Яму...

Янка Купала.

Тры грошы.

(*Народная казка*).

Гэта было у даўные часы Жылі у аднэй вёсцы два кумы: Мацей і Рыгор. Мацей быў багаты, а Рыгор бедны, але як то раз выйшло так, што Мацей пазычыў у Рыгора на скорую руку тры грошы. „Заўтра, казаў ён: „аддам табе гэтые тры грошы“. Рыгор аднак на заўтра не пайшоў да Мацея, але пайшоў аж праз два тыдні у нядзелю. Мацей доўгу не аддаў, кажучы, што цяпер у яго німа грошэй. Праз два тыдні Рыгор ізноў прыйшоў да Мацея і так сама пайшоў дамоў ні с чым. Так ён і хадзіў да Мацея блізка с поўгода, але трох грошэй ня мог спагнаць. Прыелася гэта і Мацею. І вось ён у адну нядзелю, ждучы Рыгора, прыкінуўся памёршым. Жонка прыбрала яго, як памёршаго, і ён лёг на лаве пад абразамі. Як толькі увайшоў у хату Рыгор, жонка Мацеева пачала галасіць: „А мой жэ ты Мацейка! чаму-ж ты без пары памёр! А я-ж не ждала, не гадала. А мой жэ ты кумок! Німа ужо Мацейкі: памёр. А як жэ я цяпер буду з дзеткамі!“ Але Рыгору паказалося, што Мацей надта мала на памёршаго падобны. Ён стаў перад лавай укленчыў, згаварыў пацеры, а пасьля пацерабіў Мацея у ступню нагі. Мацей цярпеў, цярпеў, а посьле ткі пасунуў нагу. „Стыдна, стыдна кум, сказаў Рыгор Мацею: „стыдна праз тры грошы уміраць“. —Ну што-ж, кумок, атказаў устаючы з лавы Мацей: „ужо у гэту нядзелю, што пройдзець, аддам табе тры грошы, а цяпер німа“.

Як толькі прышла гэта нядзеля, Рыгор ізноў прыйшоў да Мацея. Жонка Мацеева пачала галасіць: „а мой жэ ты кумок! а як жэ цяпер будзець? Ужо запраўды памёр мой Мацейка. Ужо ён на магільніку!“—„Ну што-ж, сказаў Рыгор! пайду на магільнік—памалюся там за душу Мацея“. Прыйшоўшы на магільнік, Рыгор запраўды убачыў сьвежую магілу, але ён падыйшоў да яе і стаў, равучы як бык, раскапываць магілу нагамі, бытцым гэта рабіў бык.—А каб цябе ваўкі! закрычаў з магілы Мацей: „Пашоў вон!“

— А, сказаў Рыгор: дык кум і цяпер ні памёр, але жывы сядзіць у магіле? Стыдна праз тры грошы гэтак над сабой здзекавацца! Як жэ ты там дыхаў? Рыгор раскапаў пясок, адняў дошкі, і Мацей вылез з ямы.

— Як я там дыхаў? сказаў ён Рыгору: жонка пусьціла мне аддушыну праз дзьве цэўкі (трубачкі). Але ужо выбачай, кумок. У гэту нядзелю напэўна аддам табе доўг.

Як прыйшла гэта нядзеля, Рыгор пайшоў да Мацея. Жонка Мацеева ізноў пачала галасіць: „Ай, бедная-ж я нешчасная! Запраўды-ж памёр мой Мацейка. Пакараў яго Бог, што тые разы прыкідываўся“.

— Што-ж, ужо схавалі? запытаўся Рыгор.

—„Не ешчэ, адказала Мацеіха: стаіць у труне на магільніку у капліцы“.

— Ну што-ж, сказаў сумна Рыгор: пайду памалюся за душу нябошчыка.

Прыйшоўшы на магільнік, Рыгор увайшоў у капліцу: праўда — труна стаяла пасярод, а ў вуглу капліцы стаяла шафа. Рыгор ціханька залез за шафу і стаў ждаць, што будзе. Ён думаў, што Мацей паляжыць у труне да ночы, а посьле устанець і пойдзе дамоў, але выйшло не так. Як толькі сьцямнелася—уходзяць у капліцу надта многа людзей. Па іх разгавору ён пазнаў, што гэта былі ня добрые людзі, але разбойнікі. Разбойнікі разлажылі на труне надта вялікую кучу грошэй і пачалі іх лічыць і дзяліць паміж сабой. Скора яны падзялілі грошы, але аднаму разбойніку ні хапало проці другіх чатыры грошы.

— „Перэсячы труну мячом ад аднаго разу“, сказаў яму другі разбойнік: „і я табе дам свае чатыры грошы“.

Як пачуў гэткіе страшные словы бедны Мацей, дык стаў з усей сілы стукаць кулакамі у пакрышку труны і крычаць: „Уставайце усе мярцы!“ А Рыгор, седзючы за шафай, пачаў адзывацца: Устаём, устаём, устаём... Папужаліся разбойнікі, кінулі грошы на труне і паўцекалі с капліцы. Тады Рыгор зняў пакрышку з грашыма с труны і выпусьціў Мацея. Мацей і Рыгор падзялілі між сабой разбойніцкіе грошы па-раўне.—Ну цяпер ужо ты маеш, кум, чым аддаць мне тры грошы“, сказаў Рыгор. Але Мацею усё-ткі шкада было аддаваць доўг Рыгору.

Адзін з разбойнікоў набраўся адвагі, падыйшоў да капліцы і глянуў у яе праз вакно—што там робіцца? Тады Мацей сарваў з галавы разбойніка шапку праз разбітую ветрам шыбу і, падаючы яе Рыгору, сказаў: „вот табе за тры грошы!“—Братцы! сказаў разбойнік, прыляцеўшы да таварышоў: уцекайце як сіла зможэ—надта многа мярцьвякоў паўставало: мяне хацелі уцягнуць да сябе праз вакно, дык я чуць вырваўся“.

Ніна Іванова.

Сяуцом.

——

Дзе вы ўсе здольные, ліцамі ўдалые,
З добрымі душамі к працы рахманымі
Выйдзьце ў пярод!
Поўнаю жменяй зерняты здаровые
Сейце на нівы багатые новые—
Будзе усход!
Доўга былі яны ўсімі забытые
Дзікай травой чэмярыцай пакрытые
Ждалі на вас.
Цемные хмары над імі насіліся
Дарма паілі вадой й пранасіліся,
Аж прыйшоў час.
Будзе даволі ты ўжо належалася,
Сілы набрала і ўзмацавалася
Дай жэ нам плод!
Выйдзьце ўсе здольные, думкамі удалые,
Выйдзьце ўсе шчырые к працы рахманые
Станьце ў пярод!

М. Арол.

Струга.

Рады для гаспадароу.

Ешчэ корм. Хоць восень і зацягнулася сёлета, але гаспадары, ці то толькі старым звычаем, ці ткі напраўду, крэкчуць і нарэкаюць на няспорны корм. Ня спорным ён можэ быць дзеля таго, што сёлета хоць ураджай на зерне быў і ня кепскі, але саломай не надта парасло.

Вось заўчасу добра ведаць ўселякіе способы кармежкі, заўчасу выпрабаваць іх і, каторы з іх прыдатнейшы,—карыстаць.

Там, дзе блізка ёсць ліставые лясы, як: бяроза, клён. дуб і інш., нарэзаць ветачак с прыросту апошняго года, ссеч іх дробненька і ўсыпаўшы ў якую колечы пасудзіну (бочку, ці вялізарную кадзь) заліць гарачай вадой, уліўшы сперша на кожнае вядро вады на лыжкі 2—3 кіслаго малака. Праз тры дні корм гатоў, толькі зразу скаціне даваць яго па хунты 4—5 на штуку, а пасьля ужо можна будзе даваць і па 10—15 фунтоў, а коням па 10 ф.

У каго асталася леташняя салома, мякіна, ці ўмецьце, то разумецца, скаціна іх ня будзе так ласа есьці, як сёлетнес, бо праз даўжэйшы час выветрае, альбо прытухае. Каб зрабіць з гэтаго здатны корм, робяць так. У якой колечы будыніне выкапываюць яму такой велічыны, каб паложэнаго туды корму хватало на чатыры дні. Яму гэту разбіваюць дошкамі на крыж на чатыры часьці, зрэзаўшы і зьмешаўшы корм, моцна набіваюць ім аднаго дня першую скрыню і добра заліўшы гарачай вадой, з верху націськаюць якім колечы ціжарам. На другі дзень гэтак сама робяць з другой скрыняй, на трэйці—с трэйцяй і т. д. Корм робіцца здатным праз тры дні на чацьвёрты, а як яма разбіта на 4 часткі, то і будзе выпадаць на кожны дзень гатовы корм.

Апілкі. Цяпер, калі нашы двары як мага старающа зніштожываць лясы, бо найбольш імі толькі і дыхаюць, тартакі растуць скрозь, як грыбы пасьля дажджу. Кожнаму вядома, колькі пры гэтых тартаках зьбіраецца апілак. Купцы ахвотна дарма іх аддаюць, бо дзець німа куды, а мейсцэ толькі займаюць. Тым часам апілкі не такая ўжо ні на што ня згодная рэч; і цяпер, калі больш часу ёсць у кожнаго гаспадара, ня шкодзіло-б з іх карыстаць.

Самі па сабе апілкі, як гной, праўда слабаваты, але вывезеные на цяжкую зямлю, грунт пульхнее ад іх; вывезеные на лёгкую, пясчаную зямлю, грунт робіцца звязлейшым. Апрача таго, зааранеы апілкі выдаюць с сябе такі квас, каторы распушчае, карыстные для узросту збожжа, гнайные запасы (хоць і у пустым полі) самой зямлі.

Хто робіць кампостные кучы, вельмі добра да іх дасыпаць апілкі, бо яны прыдаюць пульхнасць і вільгаць.

Хто мае школку садавую, маліньнік, парэчкі, ці агрэст — так сама абсыпаць апілкамі надта карысная рэч. Пад імі робіцца пульхнейшая вільгатнейшая зямля і апрача таго не так зарастае зельлем.

На зіму, шмат хто з гаспадароў, абсыпаюць прызбы для цепла пяском. Кожны ўважнейшы гаспадар добра ведае, як скора пясок перэедае дрэва: хата, як бач, застанецца бяз падрубоў. Тым часам, абсыпаўшы хату апілкамі, нічагусенькі зрубу не зашкодзіць, а цяпло будзе тое самае, калі ня лепшае.

Гэтак сама столь на хаці лепш насыпаць апілкамі, як пяском, бо шмат лягчэй

Для садаўнікоў. Бадай німа цяпер такой вёскі, дзе бы хоць адзін не знайшоўся гаспадар, каторы ўмее шчапіць дзічкі. Беда толькі, што гэтых дзічак не хват. Не раз здарылося мне бачыць, як за колькі вёрст з лесу, выкапаўшы нейкую крывулю, цягне бедак у свой садочак, каб пасьля выгадаваць сабе, прышчапіўшы, дрэўцо. Тым часам без вялікаго заходу і без ніякаго расходу кожны гаспадар можэ завясьці ў сябе дзічак роўных, здаровых—колькі хаця.

Цяпер—з восені, ўзяўшы гарнец, другі дзікіх яблык, ці ігруш, выбраць з іх насеньне (толькі трэба зважаць, каб спелые былі). змешаць яго с сухім пяском і ўсыпаўшы ў гаршчок, закапаць на ўсю зіму ў зямлю У тым мейсцы, дзе закапаеце, ўбіце калок, бо пасьля трудно будзе знайсці. На вясну дастаўшы насеньне, пасеяць яго, як сееце буракі, на градках. Калі ўжо паузыходзяць дзічкі, іх раз, другі апалоць. На другі год, а найдольш на трэйці (калі слаба зыйшлі) іх ўжо трэба асьцярожна, каб не паглуміць карэньчыкі, выкапаць і зрэдзь—якіх поўаршына адну ад другой перэсадзіць на новае мейсца. Праз год, калі добра прыймуцца, крапчэйшые штучкі можна ўжо шчапіць.

Гаспадар.

З Беларусі і Літвы.

——

(*Ад уласных карэспандэнтоў*).

Мінск. Пачала выхадзіць штодзенная казённая газэта „*Минскія Ежедневныя Вѣдомости*“; глаўная мэта гэтай газэты—вясьці выбары у чацьвёртую Гас. Думу пад сваім кірункам. Кіраўнікамі гэтай газэты будуць: правіцель канцэлярыі губэрнатара Петров і жыд-пярэхрыст Шоффэр

= Земскую бальніцу будуць будаваць у мястэчку Самохвалавічах, дзе ўжо куплена пад бальніцу земля ад княгіні Долгоруковой, а не ў Тышкевічоўскім гарадку, як перш маніліся

Мікола Камароўскі.

Мінск. Мінскае сельска-гаспадарскае таварыство пастанавіло зрабіць у чэрвені месяцы гэтаго году ў Мінску сельска-гаспадарскую выстаўку.

Г. **Навагрудак,** Мінск. губ. Навагрудзкае паветовае земство пастанавіло аткрыць у Навогрудудку земскую гімназію.

Двор **Сінцы**, Мінск. губ. Ігум. пав. У гэтым дварэ завялі цікавую навіну. Памешчык, генерал Рутынскі выпісаў с Самарскай губ. 8 вярблюдоў, за каторых плаціў па 150 руб. з дастаўкай на станцію Пуховічы. Выпісаўшы вярблюдоў пачалі імі працаваць каля раллі. Воз, на каторы паклалі 120 пудоў збожжа і село 8 людзей, цара вярблюдоў вязла саўсім лёгка. Здатны яны да усякай працы каля раллі. Марозы пераносяць добра, адно толькі баяцца дажджоў, у часе каторых іх трэба акрываць гунькамі. Ядуць абы што і калі ім налажыць яды адразу на цэлы тыдзень, то не з'ядуць больш, як вымагае іх арганізм.

Вільня. Гарадзкая каміся аб народнай асьвеце апрацавала праект аткрыцьця ў Вільні унівэрсытэта на памятку 300 летняй гадаўшыны царствованьня Дому Романовых.

= Міністэрство асьветы зажадало ад віленскай гарадзкой думы, каб яна як найхутчэй падала план аб заведзеньні агульнаго пачатковаго навучаньня ў Вільні.

В. **Рэчышчэ**, Вілейск. пав. Крайскай вол. На другі дзень Каляд варочаючыся с Пасадца, я спаткаў знаёмаго суседа, каторы пачаў мяне прасіць зайсці у ягоную хату. Я павінен быў наслухаць. Увай-

шоў я у хату і бачу: некольki чэлавек сідзяць, хто на зэдлі, хто на ложку, а адзін за сталом, сядзіць і перагортывае неякую кніжку. Я падыйшоў да стала і адзівіўся убачыўшы... беларускі календар на 1912 год. Усе суседзі пачалі прасіць мяне пачытаць: „бо тут ёсць штось цікавае, але наш чытака нiяк не патрапіць чытаць".

— „Чаго-ж тут не патрапіць?" сказаў я, „калі тут усё зразумелае. Тут толькі пачатак трэба угледзіць, а канець сам прыляціць на вум". Аднак усе не пэрэставалі прасіць і я павінен быў прысесьці да стала, каб чым колечы цікавым пацешыць суседзяў. Усе сціхлі, як толькі я пачаў чытаць, а посьле узрывам сьмеху і вясёласьці не было канца. Прачытаў я ім усе апаведаньня, вершы і ешчэ колькі гаспадарскіх рад і жартоў.

Усе шчыра дзякавалі за тое, што паслухаў і не заляніўся пачытаць тое, што міла і дорага для душы усякаго беларуса. З усяго відаць, што рвецца душа нашаго селяніна -хлебароба да лепшай долі, да лепшаго жыцьця, толькі, пакуль што, цяжка скінуць ярмо цемнаты. Працуйце, браты мае, працуйце і верце, што прачнецца забітая душа беларуса, заб'еця хутчэй у грудзях яго сэрцэ і стане ён сьветлым і розумным.

А. Петр—віч.

Валожын, Віл. губ. Ашмянск. пав. У нас, дзякаваць Богу, як і у людзей аткрылі сельскі банчок і атрымаўшы с казны 2,000 рублёў на пачатак, за адзін тыдзень усе іх і разсунулі. Распазычыць то вельмі было лёгка і скора, бо каля нас народ вельмі на грошы патрэбны, німа ведама ці будзе гэтак лёгка іх пазысківаць; „Дай Божэ, але ня ведаю".

Нідалёка ад нашаго мястэчка у вёсцы **Рачэнях** адзін селянін зарубаў на сьмерць сваю жонку сякерай, казалі яна была вельмі злосная баба, а ён дык саўсім ціхі, а як іншые казалі, дык і дурнаваты чэлавек, так што яна яго з сынкамі часта заганяла. Але відаць што пэрэбралася мерка, бо гэтак казалі было і гэтым разам. Яны яму ўперад нагрэлі добра каркавіну, а ён ад іх уцекаючы схапіў папаўшуюся сякеру на сьцежцы, ды стукнуў жонку у лабацiну.—А у прысёлку **Сідаравіч** у аднаго багатаго гаспадара была парадная сямейка, як баб так і мужчын і самы малодшы з іх крэўчык быў ешчэ не жанаты і яму, як відаць заманулося жаніцца, а тут старэйшые не пазваляюць, хоць ты ім кол на галаве чашы. Тады ён прыдумаў вось якую штуку: прыгледзіўшы, як бабы варылі зацірку на вячэру, падсыпаў туды добрые прыгаршчы блёкату, а тые як нахлёбаліся, дык і пайшлі выранджаць уселякіе штукі. Адны пяюць, другіе выюць, трэйціе галосяць; дзеці пазалазілі пад печ, ды дзяруць казлы, а старые скачуць па хаці паскідаўшы сарочкі, як кажуць у прапрадзедоўскім уборы; аж жутка, што там нарабілося. На заўтра, казалі, прывозілі знахара, але беднаму крэўчыку жаніцца, як не давалі так і не даюць.

Стары Улас.

В. Плюсты, Віл. губ. Ашмянск. пав. Днём займаюся гаспадаркай: малачу, сечку рэжу, скацінку да гледаю і т. д. А як прыйдзе вечэр, то усе збіраюцца да гаспадара Д. і слухаюць як я чытаю „Нашу Ніву" і усе з гэтаго вельмі рады, бо кожны разумее сваю прыродную мову і хочэ ведаць, што дзеецца на сьвеці, як жывуць нашы браты беларусы.

Наша вёска не вялікая: шэсць валок. Земля добра угноена і кожны гаспадар мае усяго, што яму патрэбна да жыцьця.

У нашу вёску прыходзяць што тыдзень тры экземпляры газэт: „Przyjaciel", „Gazeta świąteczna" і „Наша Ніва", каторую я выпісываю.

Хлопцы і дзеўчаты ня ходзяць па вясельлях і па вечарынках дзе бываюць не прыстойные гульні, а як прыйдзе нядзеля, то усе збіраюцца да аднэй хаты і пекна сьпеваюць беларускіе песьні: „Ой пайду я лугам-...", „Зялёны дубочек" і другіе.

Пранук Любоч.

Гродна. Гэтымі днямі адбылася нарада маршалкоў шляхты Гродз. губ. На гэтай нарадзе пастанавілі, каб на памятку сталетняй гадаўшчыны 1912 года асыгнаваць 75 тысяч рублёў на аткрыцьце ніжэйшай сельска-гаспадарскай школы.

Г. Дзьвінск. У ваенным складзе дзьвінскай крэпасьці выкрылі не малую крадзежу салдацкай адзежы. Крадзежа тым больш цікавая, што гэтые склады ў дзень і ў ночы вартуюць салдаты з вінатоўкамі у руках.

Г. Гомель, Могілеўск. губ. У Томелі рада вучыцелёў мейсцовай гімназіі выгнала с прыгатавіцельнаго классу вучэніка *за палітыку*: ён не пахваляў Столыпіна.

В. Белі, Могіл. губ Горэцк. пав. У гэтай вёсцы сабраліся хлопцы да гаспадара Б. і, заплаціўшы яму поўрубля за неспакойство, селі гуляць у карты на грошы. Цераз гадзіну к ім прыбавіўся ешчэ адзін. Гаспадар і за яго папрасіў платы. Той атказаўся, што ён будзе гуляць с кампаніей, якая ужо заплаціла. Узнялася сварка, скора яны схапіліся за грудзі. На помач гаспадару прыскочыў сын і жонка. Яны так натаўклі хлопца, што ён, як мёртвы бразнуўся аб зямлю. Тавары́шы выцягнулі яго на двор і доўга порскалі вадой у твар, пакуль вярнулі яму прытомнасць. Падаў ён у суд на Б.

У нашых вёсках бадай усе селяне узяліся за гульню у карты на грошы (прыклад далі вучыцелі і жалезнадарожные служачые). Сідзяць за гульнёй дні і ночы, прагуліваюць сумленьне і багацтво; іншые прагулялі апошнюю кашулю і пусьцілі у сьвет сям'ю; іншым пры спорцы вытаўклі сілу і розум. Каб зніштожыць такую брыдкую рэч, у вёскі прыслалі стражнікоў. Але благая рэч расьце, як пошэсьць, бо і самі стражнікі ласы у доўгі зімовы вечэр перакінуцца с селянамі у карты.

Саўка Каваль.

Коўна. Ковенскае Сельска-гаспадарскае «таварыство устраівае у Ліпні іЖніўні месяцы ва усіх паветах губэрніі сямідзённые курсы для сельска-гаспадарскіх машыністоў.

= У вёсцы **Лесніках** Ков. губ. Вілкомірск. пав. Валасная сходка ўжо другі раз пастанаўляе, каб у нядзелі і сьвяточные дні зачыняць усе шынкі і манапольку.

М. Гайды, Ковенск. губ Мейсцовы аддзел літоўскаго таварыства „Цьвярозасць" на апошнім сваім сабраньні пастанавілі, каб у часе вясельлёў і пахароноў саўсім не ужываць гарэлкі. Хто зламае гэту пастанову, таго будуць караць штрафам на карысць таварыства.

З усіх старон.

Пецербург. Член Гасуд. Думы Скалозубов тэлеграфуе ў газэту „Рѣчь", што галоднаму насельньню Тюменскаго павету збожжа казённай загатоўкі прадаецца па 10 кап. даражэй за мейсцовые цэны. Мейсцовые таргоўцы згаджаюцца дастаўляць хлеб па таннейшай цане, але адміністрацыя не згаджаецца. На гэтым казна траціць найменш 70 тысяч рублёў.

= Камісія Гас. Савета аб пачатковым навучаньню закончыла сваю працу. Большай часьцю га085 ласоў камісія пастанавіла, каб мейсцовую мову саўсім павыкідаць з „інородчэскіх" школ.

= У „Русском Собраніі" Сталося новае буянство. Сабраньне раздзялілося на прыхільнікоў Нікольскаго і Пурышкевіча. Суперэчкі перайшлі у праўдзівае буянство. Сабраньне прышлося як найхутчэй закрыць.

= У пецербурскім акружным судзе разбіралася справа вядомаго саюзніка Ларычкіна, абвінавачэнаго у забіцьці Гэрцэнштэйна. Гэтым разам, Ларічкіна судзілі за убійство рабочаго семянікоўскаго заводу, Мухіна. Ларічкін на судзэ прызнаўся да ўсяго. Суд засудзіў яго на 4 гады у катаргу.

= Цэнтральны камітэт соціал-рэволюцiонероў абвесьціў, што с.-р. не прычасны да убійства Столыпіна.

= Сэнат прызнаў, што жыды ня могуць арэндаваць вазёр, каб лавіць рыбу, бо гэта ня промысел, а арэнда неруxомасьці.

= Глаўнае упраўленьне казённай прадажы спіртных напіткоў падлічае, што у 1912 гаду для Эўропэйскай Расеі трэба 18,806,451 вядро гарэлкі, а для Сыбры—6 мільёноў вёдзер. Усяго 87,800,000 ведзер, значыць на 400 тысяч вёдзер больш, чым было выпіто ў гэтым гаду.

Масква. Гурток маскоўскіх украінцоў дастаў пазваленьне выдаваць у расейскай мове месячнік „Украинская Жизнь". Месячнік пачне выходзіць у гэтым месяцы.

Варшава. У Сувалкскай губ. закрылі літоўскае прасьветнае таварыство „Žyburis", каторае мело 57 аддзелоў і багата пачатковых школ.

= У Варшаву з Лодзі ў поездзе прывязлі труну, каторую здалі на станцыі, заявіўшы, што там нябошчык. Паліція нешта западазрыла ў гэтым. Труну адпечаталі і ў ей знайшлі толькі зямлю ды трэскі. Зрабілі дазнаньне. Выявілося, што ў адным с пагранічных мястэчэк арэштавалі адну асобу за палітычные справы. Арэштаванаго пасадзілі ў поезд, што ішоў у Лодзь. У дарозі арэштаваны арудзіўся. Труп палажылі у труну і паслалі с тым жэ поездам. На аднэй з станцый труну з нябошчыкам нехта украў і заместа яе палажыў другую з зямлёй і трэскамі.

Рыга. У Рызе адбываюцца мітынгі работнікоў, каторые вымагаюць перэгляду справы аб дэпутатах II Гас. Думы, каторые належалі да соцыал-дэмократоў і былі высланы ў Сыбір.

Житомір. Граф Язэп Тышкевіч старaецца, каб земство прыняло ад яго 100 тысяч рублёў на сярэднюю сельска-гаспадарскую школу яго імені у Белках на Валыні.

Хэрсон. Тэхнолог Шайкевіч падарыў херсонскаму губэрнскаму земству свой двор, каторы варт 50 тысяч рублёў. Ён хочэ, каб гэтые грошы пайшлі на народную асьвету.

Ростоў на Доне. Гарадзкая дума робіць стараньня каб аткрыць унівэрсытэт у Ростове і каб гэты унівэрсытэт быў у Ростове, а не ў Новочэркаску. Дума вызначыла 2 мільёны руб. на унівэрсытэт—у двоя больш, чым горад Новочэркаск.

Пры гэтым нумэры разсылаецца усім падпісчыкам „Беларускі календар" на 1912 г.

Абвесткі.

Выйшоў з друку і прадаецца

БЕЛАРУСКІ КАЛЕНДАР

На 1912 год.

Прадаецца у кнігарнях і рэдакціі „Нашай Нівы", Вільня, Завальная 7. **Цэна 15 кап.**, с пэрэсылкай простай бандэ рольлю **20 кап**

Знаходзячыеся пад ведамам Міністэрства торгу і промыслоў.

Шчэтаводные курсы

Н. І. і А. І. Моховых для мужчын і кабет.—Вільня, Георгіеўскі прасп. 44. Аткрыт прыём прэшэній. Пачатак навукі 5 лютаго. Выпускные экзаміны у канцы чэрвеня (юня). Вучыць: бухгальтэрыі, тарговай арыфмет'кі, коррэсп., коммэрціі, таргов. законовед. **Плата 100 рублёў**. За асобую плату: чужые мовы, расейск. мова, аџыфм. кал граф. стэнограф. Можна купляць кнігу Н. І. Мохова „Бухгалтерія Младшій курсъ. Теорія и практика". Цэна 1 рубель 50 кап.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1912 ГОДЪ НА ЕЖЕНЕДѢЛЬНИКЪ

„Запросы Жизни"

ВѢСТНИКЪ КУЛЬТУРЫ и ПОЛИТИКИ,

издаваемый въ С.-Петербургѣ, при ближайшемъ участіи:

проф. М. М. Ковалевскаго и Р. М. Бланка.

ВЪ ПРОГРАММУ „ЗАПРОСОВЪ ЖИЗНИ" ВХОДЯТЪ:

1) Руководящія статьи по очереднымъ вопросамъ политической, экономической и литературной жизни Россіи и Запада. 2) Обзоръ событій послѣдней недѣли, 3) Корреспонденціи. 4) Соціально-экономическое обозрѣніе. 5) Литературное обозрѣніе. 6) Научное и техническое обозрѣніе. 7) Русская и иностранная библіографія. 8) Журналъ журналовъ (обзоръ русскихъ и иностранныхъ журналовъ и газетъ). 9) Театръ. 10) Искусство. 11) Фельетонъ.

Подписная цѣна: съ пересылкой и дост.: на 1 годъ—5 руб., на ½ г.—2р. 75 к., на ¼ г.—1 р. 40 к., на 1 мѣсяцъ—50 к., отд. нумеръ 15 к.

Подписка принимается, въ главной конторѣ „Запросовъ Жизни"— С.-Петербургъ, Николаевская ул., д. № 37.

СЕЛЯНСКА ГАЗЕТА **„ЗАСІВ"** з малюнками виходить раз на тиждень. Ціна на рік: 2 карб. 50 коп., на пів року: 1 карб. 30 коп Гроші приймаються в книгарні „Літ. Наук Вістника", Київ, В. Володимерська 28.

Рэдактар-Выдавец А. Уласоў.

Друкарня Марціна Кухты, Татарская, д. № 20.